

LEKTÜREÜBUNG I / UNTERSTUFE

Sommersemester 2024

Dr. Stefan Fallner

SIGLA CODICVM

<i>A</i>	Schedae Vaticano-Berolinenses	saec. v
<i>B</i>	fragmentum Mediolanense (supra, p. vii)	saec. v/vi
<i>F</i>	Vaticanus lat. 3225	saec. iv
<i>G</i>	Sangallensis 1394	saec. v
<i>M</i>	Florentinus Laur. xxxix. 1	saec. v
<i>P</i>	Vaticanus Palatinus lat. 1631	saec. iv/v
<i>R</i>	Vaticanus lat. 3867	saec. v
<i>V</i>	fragmenta Veronensia	saec. v
<i>p</i>	Parisinus lat. 7906	saec. viii ex.
<i>M²P²R²</i> corrector aliquis antiquus		

Codices saeculi noni:

<i>a</i>	Bernensis 172 cum Parisino lat. 7929 (p. x)
<i>b</i>	Bernensis 165
<i>c</i>	Bernensis 184
<i>d</i>	Bernensis 255+239
<i>e</i>	Bernensis 167
<i>f</i>	Oxoniensis Bodl. Auct. F. 2. 8
<i>h</i>	Valentianensis 407
<i>r</i>	Parisinus lat. 7926
<i>s</i>	Parisinus lat. 7928
<i>t</i>	Parisinus lat. 13043
<i>u</i>	Parisinus lat. 13044
<i>v</i>	Vaticanus lat. 1570
<i>ω</i>	consensus horum uel omnium uel quotquot non separatim nominantur
<i>γ</i>	Guelferbytanus Gudianus lat. 2°. 70 (p. x)
<i>def.</i>	deficit (uel mutilus est uel legi non potest)
<i>recc.</i>	codices saec. nono recentiores

(xvi)

Material für den 25.4. (vv. 1-68), 2.5. (vv. 69-130) und 16.5.2024 (vv. 131-189)

(aus: P. Vergili Maronis Opera, ed. R.A.B. Mynors, Oxford 1969 u. später)

P. VERGILI MARONIS

AENEIDOS

LIBER III

POSTQVAM res Asiae Priamique euertere gentem
 immeritam uisum superis, ceciditque superbum
 Ilium et omnis humo fumat Neptunia Troia,
 diuersa exsilia et desertas quaerere terras
 auguriis agimur diuum, classemque sub ipsa 5
 Antandro et Phrygiae molimur montibus Idae,
 incerti quo fata ferant, ubi sistere detur,
 contrahimusque uiros. uix prima inceperat aestas
 et pater Anchises dare fatis uela iubebat,
 litora cum patriae lacrimans portusque relinquo 10
 et campos ubi Troia fuit. feror exsul in altum
 cum sociis natoque penatibus et magnis dis.
 Terra procul uastis colitur Mauortia campis
 (Thracas arant) acri quondam regnata Lycurgo,
 hospitium antiquum Troiae sociique penates 15
 dum fortuna fuit. feror huc et litore curuo
 moenia prima loco fatis ingressus iniquis
 Aeneadasque meo nomen de nomine fingo.
 sacra Dionaeae matri diuisque ferebam
 auspicibus coeptorum operum, superoque nitentem 20
 caelicolum regi mactabam in litore taurum.
 forte fuit iuxta tumulus, quo cornea summo
 uirgulta et densis hastilibus horrida myrtus.
 accessi uiridemque ab humo conuellere siluam
 conatus, ramis tegerem ut frondentibus aras, 25

iii 1-25 FMP 3 fumat] 'ait Probus circumflectendam ultimam syllabam, ut intelligamus fumauit' Seru.; contra Char. 267. 13 7 ferunt P¹

153

horrendum et dictu uideo mirabile monstrum.
 nam quae prima solo ruptis radicibus arbos
 uellitur, huic atro liquuntur sanguine guttae
 et terram tabo maculant. mihi frigidus horror
 membra quatit gelidusque coit formidine sanguis. 30
 rursus et alterius lentum conuellere uimen
 insequor et causas penitus temptare latentis;
 ater et alterius sequitur de cortice sanguis.
 multa mouens animo Nymphas uenerabar agrestis
 Graduumque patrem, Geticis qui praesidet aruis, 35
 rite secundarent uisus omenque leuarent.
 tertia sed postquam maiore hastilia nisu
 adgredior genibusque aduersae obluctor harenae,
 (eloquar an sileam?) gemitus lacrimabilis imo
 auditur tumulo et uox reddita fertur ad aures: 40
 'quid miserum, Aenea, laceras? iam parce sepulto,
 parce pias scelerare manus. non me tibi Troia
 externum tulit aut cruor hic de stipite manat.
 heu fuge crudelis terras, fuge litus auarum:
 nam Polydorus ego. hic confixum ferrea texit 45
 telorum seges et iaculis increuit acutis.'
 tum uero ancipiti mentem formidine pressus
 obstipui steteruntque comae et uox faucibus haesit.
 Hunc Polydorum auri quondam cum pondere magno
 infelix Priamus furtim mandarat alendum 50
 Threicio regi, cum iam diffideret armis
 Dardaniae cingique urbem obsidione uideret.
 ille, ut opes fractae Teucrum et Fortuna recessit,
 res Agamemnonias uictriciaque arma secutus
 fas omne abrumpit: Polydorum obtruncat, et auro 55
 ui potitur. quid non mortalia pectora cogis,
 auri sacra fames! postquam pauor ossa reliquit,
 delectos populi ad proceres primumque parentem
 monstra deum refero, et quae sit sententia posco.

26-54 *FMP*; 55-9 *MP* 33 ater] alter *F*, *Tib.* 37 tertio
Char. 222. 2 39 eloquor *P*² 47 tunc *bcd*

omnibus idem animus, scelerata excedere terra, 60
 linqui pollutum hospitium et dare classibus Austros.
 ergo instauramus Polydoro funus, et ingens
 aggeritur tumulo tellus; stant Manibus arae
 caeruleis maestae uittis atraque cupresso, 65
 et circum Iliades crinem de more solutae;
 inferimus tepido spumantia cymbia lacte
 sanguinis et sacri pateras, animamque sepulcro
 condimus et magna supremum uoce ciemus.
 Inde ubi prima fides pelago, placataque uenti
 dant maria et lenis crepitans uocat Auster in altum, 70
 deducunt socii naui et litora complent;
 prouehimur portu terraeque urbesque recedunt.
 sacra mari colitur medio gratissima tellus
 Nereidum matri et Neptuno Aegaeo, 75
 quam pius arquitegens oras et litora circum
 errantem Mycono e celsa Gyaroque reuinxit,
 immotamque coli dedit et contemnere uentos.
 huc feror, haec fessos tuto placidissima portu
 accipit; egressi ueneramur Apollinis urbem.
 rex Anius, rex idem hominum Phoebique sacerdos, 80
 uittis et sacra redimitus tempora lauro
 occurrit; ueterem Anchisen agnouit amicum.
 iungimus hospitio dextras et tecta subimus.
 Templa dei saxo uenerabar structa uetusto:
 'da propriam, Thymbraee, domum; da moenia fessis 85
 et genus et mansuram urbem; serua altera Troiae
 Pergama, reliquias Danaum atque immitis Achilli.
 quem sequimur? quoque ire iubet? ubi ponere sedes?
 da, pater, augurium atque animis inlabere nostris.'
 uix ea fatus eram: tremere omnia uisa repente, 90
 liminaque laurusque dei, totusque moueri
 mons circum et mugire adytis cortina reclusis.

60-78 *MP*; 79-92 *FMP* 61 linquere *recc.* 73 medio
 colitur *abehvy* 75 prius *agnoscit DSeru.*, ita *Tib.* 82 ac-
 currit *M*² agnouit *FPw*: *agnoscit Mact* 84 ueneramur *c*

summissi petimus terram et uox fertur ad auris:
 'Dardanidae duri, quae uos a stirpe parentum
 prima tulit tellus, eadem uos ubere laeto 95
 accipiet reduces. antiquam exquirite matrem.
 hic domus Aeneae cunctis dominabitur oris
 et nati natorum et qui nascentur ab illis.'
 haec Phoebus; mixtoque ingens exorta tumultu
 laetitia, et cuncti quae sint ea moenia quaerunt, 100
 quo Phoebus uocet errantis iubeatque reuerti.
 tum genitor ueterum uoluens monimenta uirorum
 'audite, o procures,' ait 'et spes discite uestras.
 Creta Iouis magni medio iacet insula ponto,
 mons Idaeus ubi et gentis cunabula nostrae. 105
 centum urbes habitant magnas, uberrima regna,
 maximus unde pater, si rite audita recordor,
 Teucrus Rhoeteas primum est aduectus in oras,
 optauitque locum regno. nondum Ilium et arces
 Pergameae steterant; habitabant uallibus imis. 110
 hinc mater cultrix Cybeli Corybantiaque aera
 Idaeumque nemus, hinc fida silentia sacris,
 et iuncti currum dominae subiere leones.
 ergo agite et diuum ducunt qua iussa sequamur:
 placemus uentos et Cnosia regna petamus. 115
 nec longo distant cursu: modo Iuppiter adsit,
 tertia lux classem Cretaeis sistet in oris.'
 sic fatus meritos aris mactauit honores,
 taurum Neptuno, taurum tibi, pulcher Apollo,
 nigram Hiemi pecudem, Zephyris felicibus albam. 120
 Fama uolat pulsum regnis cessisse paternis
 Idomeneia ducem, desertaque litora Cretae,
 hoste uacare domum sedesque astare relictas.
 linquimus Ortygiae portus pelagoque uolamus

93-124 *FMP* 93 et om. *F¹P¹*, *Tib.* aureas *P¹*: auras *a*,
Tib. 98 nascuntur *P¹* 106 urbes, non urbis dixisse poetam
narrat Gell. xiii 21. 5 auctore Valerio Probo 108 in] ad *M*
 111 Cybeli *F¹b¹vr*, *Non.* 250. 11, *Seru.*: Cybele *F²MP^ω*, 'nonnulli'
ap. Seru., Tib. 123 domum *F¹P¹*: domos *M^ω* (domus *b*), *Tib.*

bacchatamque iugis Naxon uiridemque Donusam, 125
 Olearon niueamque Paron sparsasque per aequor
 Cycladas, et crebris legimus freta concita terris.
 nauticus exoritur uario certamine clamor:
 hortantur socii Cretam proauosque petamus.
 prosequitur surgens a puppi uentus euntis, 130
 et tandem antiquis Curetum adlabimur oris.
 ergo audius muros optatae molior urbis
 Pergameamque uoco, et laetam cognomine gentem
 hortor amare focos arcemque attollere tectis.
 Iamque fere sicco subductae litore puppes, 135
 conubiis aruisque nouis operata iuuentus,
 iura domosque dabam, subito cum tabida membris
 corrupto caeli tractu miserandaque uenit
 arboribusque satisque lues et letifer annus.
 linquebant dulcis animas aut aegra trahebant 140
 corpora; tum sterilis exurere Sirius agros,
 arebant herbae et uictum seges aegra negabat.
 rursus ad oraclum Ortygiae Phoebumque remenso
 hortatur pater ire mari ueniamque precari,
 quam fessis finem rebus ferat, unde laborum 145
 temptare auxilium iubeat, quo uertere cursus.
 Nox erat et terris animalia somnus habebat:
 effigies sacrae diuum Phrygiique penates,
 quos mecum a Troia mediisque ex ignibus urbis
 extuleram, uisi ante oculos astare iacentis 150
 in somnis multo manifesti lumine, qua se
 plena per insertas fundebat luna fenestras;
 tum sic adfari et curas his demere dictis:
 'quod tibi delato Ortygiam dicturus Apollo est,

125-54 *FMP* 125 Naxum *FP* Donusam *F²*, Donysam
F¹MP¹, Donisam *ω* 126 Olearum *FPar* Parum *FP*
 127 concita *codd.*, *Non.* 205. 24, *Tib.*: consita *Seru.*, *recc. pauci*
 131 et] si *M¹* 142 negare *F¹* 145 quem *ceht* 146 tem-
 ptari *M²* 149 a *MP²ω*, *Tib.*: ab *FP¹* 151 insomnis (*id*
est uigilantis) 'multi' *ap. Seru.* 153 (= *A.* ii 775, viii 35) 'in
 multis non inuenitur' teste *Seru.*

hic canit et tua nos en ultro ad limina mittit. 155
 nos te Dardania incensa tuaque arma secuti,
 nos tumidum sub te permensi classibus aequor,
 idem uenturos tollemus in astra nepotes
 imperiumque urbi dabimus. tu moenia magnis
 magna para longumque fugae ne linque laborem. 160
 mutandae sedes. non haec tibi litora suasit
 Delius aut Cretae iussit considerare Apollo.
 est locus, Hesperiam Grai cognomine dicunt,
 terra antiqua, potens armis atque ubere glaebae;
 Oenotri coluere uiri; nunc fama minores 165
 Italiam dixisse ducis de nomine gentem.
 hae nobis propriae sedes, hinc Dardanus ortus
 Iasiusque pater, genus a quo principe nostrum.
 surge age et haec laetus longaeuo dicta parenti
 haud dubitanda refer: Corythum terrasque requirat 170
 Ausonias; Dictaea negat tibi Iuppiter arua.
 talibus attonitus uisis et uoce deorum
 (nec sopor illud erat, sed coram agnoscere uultus
 uelatasque comas praesentiaque ora uidebar;
 tum gelidus toto manabat corpore sudor) 175
 corripio e stratis corpus tendoque supinas
 ad caelum cum uoce manus et munera libo
 intemerata focis. perfecto laetus honore
 Anchisen facio certum remque ordine pando.
 agnouit prolem ambiguam geminosque parentis, 180
 seque nouo ueterum deceptum errore locorum.
 tum memorat: 'nate, Iliacis exercite fati,
 sola mihi talis casus Cassandra canebat.
 nunc repeto haec generi portendere debita nostro
 et saepe Hesperiam, saepe Itala regna uocare. 185
 sed quis ad Hesperiae uenturos litora Teucros
 crederet? aut quem tum uates Cassandra moueret?

155-87 FMP

166 duxisse F

174 uidebam M¹157 permesi M¹, 'multi' ap. D.Seru.

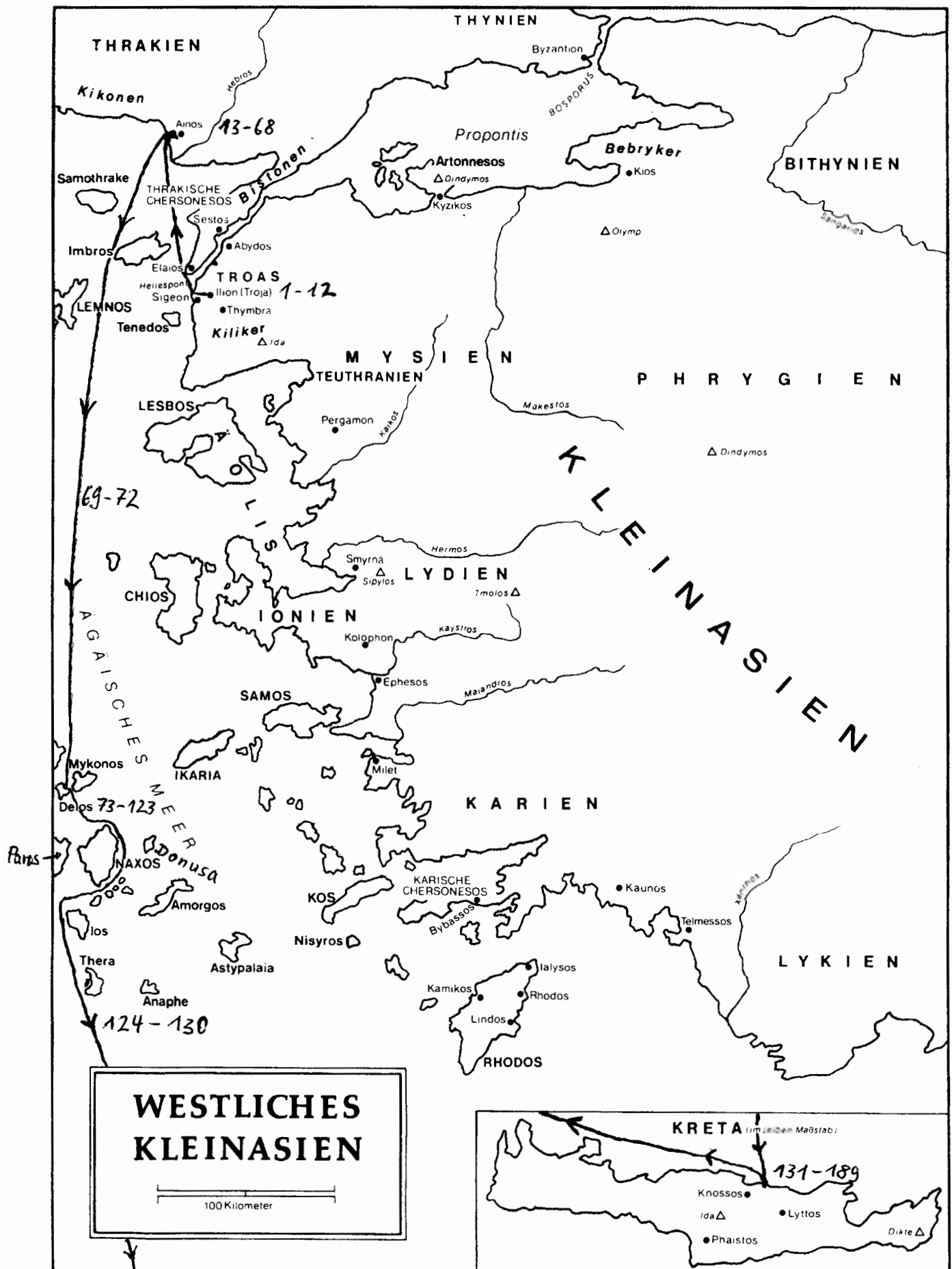
170 requiras afv: require t 172 et] ac bcdt

187 moneret cdefv

cedamus Phoebo et moniti meliora sequamur.
 sic ait, et cuncti dicto paremus ouantes.
 hanc quoque deserimus sedem paucisque relictis 190
 uela damus uastumque caua trabe currimus aequor.
 Postquam altum tenuere rates nec iam amplius ullae
 apparent terrae, caelum undique et undique pontus,
 tum mihi caeruleus supra caput astitit imber
 noctem hiememque ferens, et inhorruit unda tenebris. 195
 continuo uenti uoluunt mare magnaue surgunt
 aequora, dispersi iactamur gurgite uasto;
 inuoluere diem nimbi et nox umida caelum
 abstulit, ingeminant abruptis nubibus ignes,
 excutimur cursu et caecis erramus in undis. 200
 ipse diem noctemque negat discernere caelo
 nec meminisse uiae media Palinurus in unda.
 tris adeo incertos caeca caligine soles
 erramus pelago, totidem sine sidere noctes.
 quarto terra die primum se attollere tandem 205
 uisa, aperire procul montis ac uoluere fumum.
 uela cadunt, remis insurgimus; haud mora, nautae
 adnixa torquent spumas et caerula uerrunt.
 seruatum ex undis Strophadum me litora primum
 excipiunt. Strophades Graio stant nomine dictae 210
 insulae Ionio in magno, quas dira Celaeno
 Harpyiaequae colunt aliae, Phineia postquam
 clausa domus mensasque metu liquere priores.
 tristius haud illis monstrum, nec saeuior ulla
 pestis et ira deum Stygiis sese extulit undis. 215
 uirginei uolucrum uultus, foedissima uentris
 proluuiis uncaeque manus et pallida semper
 ora fame.
 huc ubi delati portus intrauimus, ecce

188-90 FMP; 191-216 FGMP; 217-19 GMP 189 dictis
 bcdht 199 abrupti (ut Lucr. ii 214) G 204 uide praefationem,
 p. xii 208-9 def. G 209 prima M¹, Tib. 210 accipiunt
 Mäh, Tib.

Kartenmaterial zu Vergil, *Aeneis*, Buch III, vv. 1-189:

KARTE NACH: H. Graut/J. Hazel, Lexikon d. antiken Mythen u. Gestalten, München 1994, S. 436.